

ARTUR GOROVEI OMAGIAT LA IAȘI

Marcel LUTIC*

Animator al folcloristicii românești, fondator și conducător al „Șezătorii”, cea mai prestigioasă revistă românească de folclor¹, Artur Gorovei (imagine din fototeca Muzeului Etnografic al Moldovei) a iubit profund neamul căruia Dumnezeu a rânduit să-i aparțină și i-a cercetat, cu pasiune febrilă, decenii la rând tradițiile și obiceiurile. S-a născut la 19 februarie 1864, în Fălticeni. Școala primară a făcut-o la Rădăuți și la Fălticeni, iar liceul la Iași. Are studii universitare la Facultatea de Drept din București (1886-1887) și la cea din Iași (1887-1889). Pentru scurt timp, a fost profesor secundar la Bârlad, după care s-a consacrat activității juridice. A fost judecător la Pașcani, avocat la Fălticeni, iarăși judecător la Broșteni și, în sfârșit, procuror la Râmnicu Sărat.

* Muzeul Etnografic al Moldovei, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași – România.

¹ Prin înființarea și conducerea efectivă a acestei reviste, Artur Gorovei și-a rezervat, după fericita expresie folosită de Ion Chelcea, un „titlu de glorie binemeritat de la posteritate” (v. Ion Chelcea, *Artur Gorovei (1864-1951). Cu privire la activitatea sa etnografică și folcloristică*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Județean”, nr. VIII, Suceava, 1981, p. 504, în special nota 32, unde este reprodus un citat, foarte sugestiv, aparținând lui Tudor Pamfile, din articolul acestuia *Artur Gorovei. Șezătoarea*, publicat în „Ion Creangă”, V, Bârlad, 1912, nr. 3, p. 66: „De la d. Artur Gorovei avem un spor și tot de la D-sa a pornit dragostea nebună – însumi mărturisesc pentru dânsa – care a cotropit pe atâți bătrâni și tineri de la țară. «Ion Creangă» este un fruct al acestei îndrăgostiri și cu smerenie se pleacă astăzi înaintea celui mai sârguitor al ei părinte, Artur Gorovei”). Precizăm că studiul lui Ion Chelcea, care are la final și o „bibliografie cu lucrări, studii și articole de Artur Gorovei” grupate pe patru domenii definitorii pentru activitatea publicistică a cărturarului de la Fălticeni (p. 505-508), este scris înainte de apariția volumului universitarului ieșean Petru Ursache („Șezătoarea” în contextul folcloristicii, București, Editura Minerva, 1972), acest studiu fiind „uitat” aproape un deceniu prin sertarele muzeului din Suceava...

Artur Gorovei a publicat culegeri din domeniul poveștilor, ghicitorilor, cântecelor, credințelor, mitologiei, onomasticii populare etc. O bună parte din opera sa folcloristică a fost închinată cercetării folclorului tradițional, vechilor credințe, datinilor și obiceiurilor, riturilor de trecere etc. În anul 1898 publică culegerea *Cimiliturile românilor*², care rămâne până azi una din publicațiile fundamentale, de referință, ale folcloristicii românești. De valoare asemănătoare este volumul *Descântecele românilor. Studii de folklor din 1931*³. Din numeroasele lucrări care îl au ca autor, merită a mai fi menționate monografia etnografică *Ouăle de Paști. Studiu folkloric (1937)*⁴, precum și lucrarea *Credinți și superstiții ale poporului român din 1915*⁵. De asemenea, a elaborat și publicat monografiile orașelor Botoșani⁶ și Fălticeni⁷.

În anii cumpliți ai celui de-al Doilea Război Mondial, Ion Chelcea, muncind cu mult spirit de jertfă pentru configurarea viitorului Muzeu Etnografic al Moldovei de la Iași, l-a cunoscut la Fălticeni pe „blândul și înțeleptul Artur Gorovei”⁸, „acel om cu ochi de azur și inimă de copil năzdrăvan”, care l-a impresionat, după propria-i mărturisire, profund⁹. În februarie 1944, Artur Gorovei, după două săptămâni de gândire și „nu după multe ezitări”¹⁰, dona recent înființatului Muzeu Etnografic al Moldovei, în dauna Academiei Române¹¹, biblioteca sa de specialitate, însumând circa

² București, Academia Română, Göbl, 409 p.

³ București, Academia Română, Imprimeria Națională, 423 p.

⁴ București, Academia Română, Monitorul Oficial, 176 p.

⁵ București, Academia Română, Socec, 465 p.

⁶ *Monografia orașului Botoșani*, Fălticeni, Saidman, 1926, 458 p.

⁷ *Folticeni. Cercetări istorice asupra orașului*, Fălticeni, Saidman, 1938, 280 p.

⁸ După cum amintește Ion Chelcea într-un text, rămas multă vreme inedit, intitulat „Comemorare” și publicat de Marcel Lutic în materialul omagial *Jumătate de veac de la deschiderea expoziției de bază a Muzeului Etnografic al Moldovei. Mărturii, acte și documente (I)*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei” (AMEM), nr. VIII, Iași, 2008, p. 237.

⁹ Ion Chelcea, *Cum a luat ființă și a fost organizat Muzeul Etnografic al Moldovei. Mărturii*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor”, seria Muzee, nr. 8/1978, p. 57.

¹⁰ Marcel Lutic, *op. cit.*, p. 237.

¹¹ Ion Chelcea, *Cum a luat ființă...*, p. 57; Idem, „Am vrut să fiu egal cu mine însumi și egal cu poporul din care fac parte” (convorbire cu Ion Chelcea consemnată de Iancu Filipescu), în „Revista de Etnografie și Folclor”, nr. 1/1988, p. 100 apud Idem, *Privire*

500 de volume, cărți și reviste, cu rugămintea ca, după moartea sa, biblioteca muzeului să-i poarte numele (din păcate, rugămintea donatorului nu a fost respectată întotdeauna!). Astfel, Artur Gorovei, alături de Ion Petrovici și de Maria și Iuliu Pascu, pot fi considerați ca adevărați *membri fondatori* ai Muzeului Etnografic al Moldovei¹².

Folclorist prin vocație, Artur Gorovei a avut și unele preocupări literare (versuri, schițe, nuvele, povestiri, piese de teatru etc.). Pentru meritele sale deosebite, în primul rând pe tărâmul folcloristicii, Academia Română l-a ales membru de onoare în 1940. Stins din viață la 19 martie 1951, la București, Artur Gorovei rămâne o mare personalitate a culturii române, „un *exemplu pentru generațiile următoare*, arătându-le, mai ales, cum se poate lucra în condiții grele; cum nu trebuie să se renunțe la un gând mare odată cu prețul vieții. Suportul moral explică astfel îndeajuns (...) o activitate atât de rodnică și *apariția lui Artur Gorovei în cultura română nu se poate explica altfel decât ca o întruchipare excepțională hărăzită, și de această dată, la timp acestui popor*”¹³ (subl. M. L.).

*

Joi, 17 martie 2011, de Alexii (zi considerată, pe vremuri, o *sărbătoare a strămoșilor* și un important prag calendaristic¹⁴), începând cu orele 11, în sala „Dublei Alegeri” de la Muzeul Unirii din Iași,

către noi înșine, ca popor. Volum îngrijit și postfață de Septimiu Chelcea, Pitești, Editura Universității, 2002, p. 262: „... fiind la Fălticeni, l-am întâlnit pe Artur Gorovei. Acesta m-a primit frumos în casa sa, arătându-mi camerele, și am ajuns în bibliotecă. Ei bine, în fața acestei biblioteci, văzând cât de bătrân era, l-am întrebat: – Domnule Gorovei, ce aveți de gând să faceți cu această bibliotecă? Mi-a răspuns că ar vrea să o dea Academiei. – Păi, zic, d-le Gorovei, Academia e bogată. Nu ar fi mai bine să ne-o dați nouă la Iași, Muzeului Etnografic? Avem studenți care nu au după ce face o lucrare de seminar. Și zic eu în continuare: – Îmi pare rău că un muntean pledează cauza Moldovei în fața unui veritabil cărturar moldovean ca dumneavoastră, dar sunt silit să fac aceasta!”

¹² Emilia Pavel, *Din istoricul Muzeului Etnografic al Moldovei – Iași*, în AMEM, nr. I, Iași, 2001, p. 20; Petru Cazacu, *Preocupări pentru organizarea unui muzeu etnografic la Iași*, în „Cercetări Istorice”, nr. VII, Iași, 1976, p. 27; același Petru Cazacu, în ziarul „Flacăra Iașului” din 2 martie 1968, opina că Artur Gorovei ar fi donat c. 500 de cărți și 120 titluri de reviste folclorice...

¹³ Ion Chelcea, *Artur Gorovei...*, p. 505.

¹⁴ Marcel Lutic, *Timpul sacru. Sărbătorile de altădată*. Ediția a II-a, revizuită și adăugită. Precuvântare de Lucia Cireș. Cuvânt înainte de Vasile Munteanu, Iași, Editura Kolos, 2009, p. 152-153.

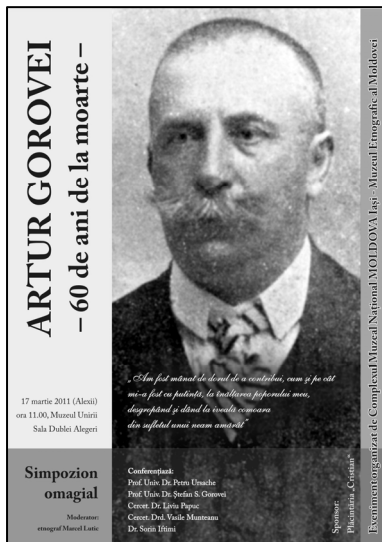
Muzeul Etnografic al Moldovei (din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova”) a organizat Simpozionul omagial „Artur Gorovei – 60 de ani de la moarte”, simpozion menit să cinstească memoria unuia dintre cei mai mari binefăcători ai muzeului ieșean, a unui strămoș al familiei Gorovei, a unui folclorist care are, pentru totdeauna, un loc bine conturat în istoria etnologiei românești.

Au vorbit despre viața și activitatea celui omagiat mai multe personalități ale vieții culturale ieșene. Mai întâi a luat cuvântul Prof. Univ. Dr. Petru Ursache, cunoscut etnolog, estetician și istoric literar. Subiectul prelegerii Profesorului Ursache s-a circumscris vieții și activității celui omagiat, totodată fiind făcute și numeroase paralele cu istoria României

din ultimii 20 de ani. Etnograful Vasile Munteanu, directorul Direcției de Cultură și Patrimoniu Cultural Național Iași, fost director al Muzeului Etnografic al Moldovei, a vorbit asistenței despre contextul în care o parte semnificativă a bibliotecii lui Artur Gorovei a ajuns în ograda muzeului ieșean. Apoi, Cercet. Dr. Liviu Papuc, Șef Serviciu la Biblioteca Centrală Universitară din Iași, a prezentat, cu verva-i

recunoscută, „relația biunivocă” ce a existat între Artur Gorovei și Leca Morariu. Tema propusă de următorul conferențiar, Dr. Sorin Iftimi, muzeograf la Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași, a privit *Colecția „Artur Gorovei” de la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale din Iași*. În sfârșit, Prof. Univ. Dr. Ștefan S. Gorovei (foto), de la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași,

a prezentat relația sa cu bunicul Artur într-un discurs aparte, în care au existat, din plin, înțelepciune, numeroase informații exacte și o încărcătură emoțională resimțită de asistență. Mulți dintre cei prezenți în

sală își doreau, de multă vreme, să audă direct de la reputatul istoric ieșean această poveste și iată că de Alexiile anului Domnului 2011 s-a întâmplat acest lucru. Ne bucurăm că în memoria unor instrumente moderne, mânuite cu dibăcie de Dumitru Șerban, redactorul-realizator al emisiunii „Tradiții” de la Radio Iași, s-a reținut pentru posteritate acest memorabil discurs. De altfel, emisiunea „Tradiții” de joi, 24 martie, a fost consacrată, în întregime, simpozionului omagial de la Muzeul Unirii.

...În această parte a Secțiunii „Aniversări. Comemorări” din „Anuarul” nostru, plecând de la intervențiile personalităților amintite mai sus, publicăm câteva materiale dedicate memoriei lui Artur Gorovei, unele dintre ele prezentate, *in nuce*, și la simpozion. Astfel, Sorin Iftimi dă la iveală *Documente din Colecția lui Artur Gorovei aflate la Arhivele Naționale din Iași*, Liviu Papuc revine asupra relației de prietenie și respect ce a existat între Artur Gorovei și Leca Morariu, în timp ce Virgiliu Florea editează, în premieră, *o copie* după o anexă la o scrisoare, din 30 octombrie 1929, a lui Moses Gaster către Artur Gorovei. Finalul Secțiunii se încheie, rotund și cumva sugestiv, cu un material semnat de Ștefan S. Gorovei, *Moses Gaster și Artur Gorovei. O adăugire documentară*, material care prezintă, tot în premieră, dar și dintr-o altă perspectivă, *originalul* „notelor biografice” anexate scrisorii amintite mai sus.

Ion Chelcea susținea că Artur Gorovei, prin „activitatea sa atât de rodnică, a umplut un gol la timp și a menținut interesul treaz, atât în lumea românească, cât și peste hotare, pentru o preocupare demnă și nobilă: aceea a cultivării cunoașterii propriului popor”¹⁵. *Sinceritatea* și *cultul adevărului* au fost cele două pârghii serioase¹⁶ la care s-a raportat mereu cărturarul de la Fălticeni. De asemenea, *râvna* și *entuziasmul* îi caracterizează personalitatea de-a lungul întregii sale vieți¹⁷. Metodologia sa, principiul său de muncă credem că rămân, în mare parte, actuale: „Strângerea sistematică de material și prudență când e vorba să se recurgă la explicații de ordin general”¹⁸.

¹⁵ Ion Chelcea, *Artur Gorovei...*, p. 493.

¹⁶ *Ibidem*, p. 495.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, p. 501.

Memorabil, încurajator și pilduitor pentru noi, actuala generație de etnologi, etnografi și folcloriști, este unul din gândurile exprimate cândva de Artur Gorovei, gând care a și constituit, de altfel, motto-ul sub care a stat simpozionul omagial din vechea capitală a Moldovei: „Am fost mereu mânat de dorul de a contribui, cum și pe cât mi-a fost cu putință, la înălțarea poporului meu, desgropând și dând la iveală comoara din sufletul unui neam amărât”¹⁹.

Din acest colț de pagină, ne exprimăm recunoștința noastră sinceră pentru ceea ce generosul, înțeleptul și atât de harnicul Artur Gorovei a lăsat Muzeului Etnografic al Moldovei, dar mai ales neamului românesc de pretutindeni! Ne rugăm ca Domnul să-l aibă mereu în paza sa în lumea fără dor, lume în care a plecat, o dată cu venirea primăverii, acum șase decenii!

Abstract

The paper describes the most important moments in the life and publishing activity of Artur Gorovei. On the basis of the opinion expressed several decades ago by ethnologist Ion Chelcea, there are presented the works of the scholar from Fălticeni which will for ever remain in the history of the Romanian folklore studies. The circumstances in which on 17 March 2011, at the Museum of the Union in Iași, took place the Homage Symposium „Artur Gorovei. 60 Years Since Death” are also shortly evoked.

¹⁹ *Ibidem*, p. 496.